

A könyvtárak mindig gondosan vigyáztak arra, hogy olvasóikat orientálják, de hogyan lehet tájékozódni az interneten, amely nem annyira *információs országút*, mint inkább *adatmocsár*, amelybe könnyű belesüppedni, és elveszíteni a tájékozódási pontokat. A könyvtárosnak, a jó tájékoztatónak – viszonylag jó pozícióban lévén – folyamatosan

ellenőriznie kell az internetforrásokat, hogy segíthesse olvasóit az eligazodásban.

/CRAWFORD, Walt: The card catalog and other digital controversies. = American Libraries, 30. köt. 1. sz. 1999. p. 53–58./

(Orbán Éva)

A „nyílt könyvtár”, avagy mit hoz a jövő?

Újabb – mondhatni – divat lett, hogy a szakemberek a könyvtár fogalmához különféle jelzőket rendeljenek. Így napról napra hallunk és beszélünk *elektronikus*, *digitális*, és nem utolsósorban *nyílt könyvtárról*. A „nyílt” jelző különösen szép karriert futott be másutt is, gondoljunk csak a *nyílt társadalom* és a *nyílt műalkotás* gyakori emlegetésére.

Meglehet, hogy a két utóbbi esetben a jelző használata indokolt, viszont a könyvtár vonatkozásában (referált szerzőnk szerint) akkor is szükségtelen, ha történetesen Jorge Luis Borges Babilon könyvtár című művének ihletésében egy könyvtárinak is neves személyiség, Umberto Eco él vele. A könyvtár ui., hacsak nem könyvraktár, mindig is nyílt intézmény. A jövőben sem lesz más.

Az iménti fejtegetésekből a szerző azt a következtetést vonja le, hogy a könyvtárat folyamatnak kell/kellene felfogni. Olyan intézménynek, amelyet az idők egymásutánjában kell látni és láttatni, valami olyasminnek, ami mindig „úton van”. Mindezt szem előtt tartva, jövőjét a következőképpen lehet prognosztizálni:

1. A jövő könyvtára *mediotéka* lesz. Nyomtatott dokumentumokon kívül elektronikus szövegeket, képeket és hangokat is gyűjteni fog. Érdekel lesz abban, hogy a közlés régi forrásait újakra konvertálja. És megfordítva. Tehát papírról képernyőre, és képernyőről papírra.
2. Új *együtműködési formákat* vesznek fel a kiadók és a könyvtárak kapcsolatai. Mindkét intézmény feladata, hogy új, kölcsönösen kompatibilis beruházásokat eszközöljön. A legrövidebb időn belül kikerülhetetlenné válik a közös árpolitika, szerzői jogvédelem, az elektronikus kiadványok használati elveinek közös kimunkálása, a licencek különféle válfajainak szintén közös szabályozása, minthogy a „külön utak” követése senkinek sem jó bürokráciát okozna, ami különösen a használók körében lenne népszerűtlen.
3. A könyvtárnak új *gyarapítási-állományépítési politikát* kell kialakítania vegyes – papír- és elektronikus – hordozók meglétére való tekin-

tettel. Ez egyszersmind elmélyültebb piacismeretet kíván meg.

4. A működésben a „tulajdonlás stratégiáját” a „*hozzáférés stratégiájának*” kell felváltania, miközben az információk gyűjtésében és rendelkezésre bocsátásában a korábbiaknál összetettebb és bonyolultabb szolgáltatórendszernek csupán egyik összetevője lesz ez az ősi intézmény.
5. A könyvtár továbbra is *különféle időszakok* – ezredek, századok és évtizedek – *dokumentumainak gyűjtő és szolgáltató helye* marad, akárcsak a múzeum. A könyvtár nem lesz – nem szabad, hogy legyen – az aktualitások piaca. Egyszerre kell konzerválnia-megőriznie történeti állományát, és felhasználnia a számítástechnika eredményeit. Szó, ami szó: mindkét feladat felettébb költségigényes.
6. A könyvtárosok nem mondhatnak le a „*nyomtatott szó*” *őreinek* funkciójáról. Ezért nem véletlen állandó kérdezősködésük: ez vagy az az új hordozó mennyire időtálló, s mi rá a garancia. (Más kérdés: azt a könyvtárosok azért szívesen veszik, ha valamely új hordozóra való átmásolással az eredeti nyomtatványok állagát jobban meg lehet óvni.)
7. A könyvtárakban továbbra is szükség lesz *társadalomtudományi szakemberekre*, ui. a „filosz” kutatások hosszú időközön át, ha ugyan nem mindörökké, az írott-nyomtatott dokumentumokra fognak irányulni. Velük párhuzamosan az alap- és alkalmazott tudományok ismerői és az új technikákban-technológiákban mesteri jártasságokat szerzettek ugyancsak ott tevékenykednek majd a jövő könyvtárában.
8. Végül azt kell hangsúlyozni, hogy az *oktatásban a hagyományos könyv sokáig alapvető taneszköz*, tansegédlet marad, mégha itt részben másféle eszközök is számításba jönnek.

/HUDZIK, K.: „Biblioteka otwarta” – czyli jaka? = Bibliotekarz, 7–8. sz. 1999. p. 6–9./

(Futala Tibor)

Mi az algoritéma?

Egyre több oroszországi nagykönyvtár működött olyan szervezeti egységet, amelynek feladata a számítógépi programokkal kapcsolatos. A franciák ezeket a részlegeket *logithèque*-nek hívják, az angolok a bennük dolgozókat *file librarian* vagy *media librarian* névvel illetik. Az orosz elnevezés még nem állapodott meg: leggyakoribb a tükörszók használata.

Szerzőnk, miközben nem törekszik javaslatának kizárólagossá tételére, kanonizálására, az *algoritéma* megnevezés bevezetését és alkalmazását tartja kívánatosnak a szakirodalomban és a szakmai gyakorlatban.

Az algoritéma az *algoritmus* és a *téka* összevonásából jön létre. Az algoritmus felhasználása az új könyvtári egység „keresztnevének” első tagjaként teljesen indokolt, mivel a programeszközök létrehozásában ez a fogalom meghatározó szerepet játszik.

E szakmai neologizmus elterjedése azért is volna célszerű, mivel nem nehézkes, és jól illeszkedik a szakma eddigi terminus technicusainak sorához (bibliotéka, fonotéka, filmotéka stb.).

Az indokló fejtegetéseket követően a referált cikkben megkapjuk az algoritéma pontos definícióját is. Eszerint „olyan szervezeti egység (részleg, csoport stb.), amelynek fő feladata, hogy gyűjtse, rendszerezze, aktualizálja, megőrizze, és a használók rendelkezésére bocsássa a számítógépi programeszközöket, valamint a számítógépi hordozóra rögzített adatbázisokat és -bankokat”.

/ŠIROKOV, A. N.: Novyj organizacionno-funkcional'nyj segment informacionnyh učreždenij. Razmyšlenija o nazvanii. = Naučnye i tehničeskije biblioteki, 9. sz. 1999. p. 34–37./

(Futala Tibor)

Könyvtárosképzés Szlovéniában

A közoktatás rendszere jelenti azt a hátteret, amelyen az önálló szlovén könyvtárosképzés 1991 óta kibontakozik. Az előzmények azonban korábban nyúlnak vissza.

1947-ben és 1949-ben indították az első két, öt hónapos tanfolyamot gimnáziumot végzettek számára. 1951-ben az iskolai végzettséghez igazodó szakvizsgákat szerveztek, amelyekre négyhetes tanfolyamokkal lehetett felkészülni. 1957-ben egyéves tanfolyam indult érettségizett levéltári asszisztensek és könyvtárosok számára. Ezt 1963–64-ben megismételték, de ez alkalommal levéltárosok helyett könyvkereskedők vettek rajta részt a könyvtárosok mellett. A ljubljana-i Pedagógiai Főiskolán 1964-ben indult meg a négyeszes tanfolyamos könyvtárosképzés (katalogizálás, osztályozás, bibliográfia, könyvtárgazdaságtan, tudományismeret, könyv- és könyvtártörténet, a dokumentáció alapjai, könyvkereskedelmi ismeretek, állományvédelem és restaurálás), de a könyvtárosság mellé egy másik szakot is fel kellett venni. A külön könyvtárosi szakvizsgát azonban a főiskolát végzetteknek is le kellett tenniük.

1987–88-ban a könyvtárosképzés végre az egyetem filozófiai fakultásán nyert helyet, s a főiskolai tanterveket az egyetemi szinthez és követelményekhez igazították. Az első években a könyvtártudományi szakot csak egy másik szakkal (pl. idegen nyelv) együtt lehetett felvenni. Az oktatott tárgyak: a könyvtárügy alapjai, a könyvtárügy fejlődése, a könyvtárügy szervezete, biblio-

metria, összehasonlító könyvtárügy, könyvtárgazdaságtan, bibliográfia és bibliológia, osztályozás, dokumentáció, a könyvtárosi kommunikáció módszertana, informatika, az adatfeldolgozás alapjai, kiadói ismeretek, művelődés- és tudománysszociológia, a tudományos kutatás módszertana, két idegen nyelv (angol és német), gyakorlat (kétszer 80 óra). A harmadik tanévtől kezdve két szakirány közül választhattak a hallgatók; az A program négy év alatt 1710 órát és egy szakdolgozatot, a B program pedig 1350 órát tartalmazott. A végzettség mindkét esetben okleveles könyvtárosi címet nyertek.

Az első évben 5 hallgató iratkozott be, de 1997–98-ban már 335 hallgatóval működött a tanszék, és évente 15–20 fő nyert diplomát. Ma négy főfoglalkozású és 21 szerződéses oktató működik a tanszéken. 1997-ben kedvezőbb elhelyezéshez jutottak, megfelelő számítógépparkkal rendelkeznek, a könyvtáruk azonban egyelőre csak 3000 kötetet tartalmaz.

Időközben megszüntették az A és B program közötti különbséget, s 1996–97-től a könyvtárügy önálló szakként is felvehető. A hallgatók mintegy fele választja ezt a megoldást. A hallgatóság között munkában állók is vannak, de távoktatásra nincs lehetőség.

Az önálló könyvtárszak 2830 órás tantervet ölel fel, az alábbiak szerint: